

УДК 930.253:398(=161.2)Б.Медвідського:061.27(71)

**АРХІВ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ
ІМЕНІ БОГДАНА МЕДВІДСЬКОГО
ЦЕНТРУ УКРАЇНСЬКОГО ТА КАНАДСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ
ІМЕНІ ПЕТРА І ДОРИС КУЛІВ ПРИ УНІВЕРСИТЕТІ АЛЬБЕРТИ**

Надія ФОТІЙ

MLCS 200 Arts Building University of Alberta

Edmonton, Alberta, Canada T6G 2E6

tel: 780-492-6999, fax: 780-492-2051, e-mail: ukrfolk@ualberta.ca

Розглянуто історію виникнення Архіву українського фольклору імені Богдана Медвідського, структуру його архівних фондів. Описано зміст найзначніших архівних зібрань (проектів).

Ключові слова: Архів українського фольклору імені Богдана Медвідського, український фольклор, аудіозапис, відеозапис, польове дослідження.

Заснований з ініціативи професора Богдана Медвідського як зібрання документів і видань, що відображають розвиток фольклору, етнографії та духовної культури Канади, України й інших країн, Архів прагне служити повноцінним джерельним підґрунтям для дослідження українських народних традицій. Професор Б. Медвідський під час своєї науково-викладацької та науково-організаційної діяльності в Альбертському університеті (1971–2002) запровадив Українську фольклорну програму. Основу фондів Архіву українського фольклору було закладено 1977 року першими проектами польових досліджень, які виконали студенти під його керівництвом. Офіційне відкриття Архіву відбулося 2001 року. У 2003 році Архів було перейменовано на честь Богдана Медвідського. Сьогодні Архів активно поповнюється новими матеріалами. Основні джерела поповнення архівних фондів – роботи студентів, аспірантів і професорів, а також приватні пожертвування матеріалів.

Фонди Архіву українського фольклору містять десятки тисяч архівних одиниць, серед яких у першу чергу документовані результати польових досліджень українського фольклору в Канаді й Україні, меншою мірою з інших країн світу (письмові, фото-, аудіо- та відеодокументи усної народної творчості, календарних та родинних звичаїв, матеріальної культури, народного мистецтва, музики, танцю, народних вірувань, народної медицини, щоденного побуту та святкування). В Архіві також зібрано спомини з українського життя в Західній Канаді та документи з мистецького життя українців Канади, особливо музичної і танцювальної діяльності. Найдавніші рукописи та видання сягають кінця ХІХ століття, а польові матеріали здебільшого датуються періодом після 1960-го року.

Архів українського фольклору організовано на основі індивідуальних проектів. Кожен проект – це певна кількість матеріалів, разом переданих в Архів. Проекти бувають різні за обсягом. В Архиві кожен проект отримує унікальний проектний шифр. Проектний шифр складається насамперед з чисел, що позначають рік, в якому матеріал прийнятий в Архів, далі вписують чергову цифру з переліку надбавь того року (наприклад, третій проект, прийнятий у 1998-му році, отримує проектний шифр 1998.003). Зараз в Архиві задепоновано понад 1 600 проектів. Кожна окрема фізична частина проекту отримує унікальний суфікс: окремо рукописи (1998.003.m001, m002, m003...), окремо аудіокасети (1998.003.c001, c002, c003...), окремо фотографії (1998.003.p001, p002, p003...) і т. д. Пронумеровані рукописи зібрані в одному місці у папках, усі аудіокасети фізично зберігаються у відповідних шафах, усі фото – в альбомах тощо. Така система нумерації та зберігання є загальноприйнятою у фольклорних архівах Північної Америки.

Рукописи. Зібрання студентських праць започатковане ще 1977 року, коли професор Богдан Медвідський почав викладати перший курс фольклору в Альбертському університеті. До кінця 2006 року кількість цієї збірки перевищила понад 800 одиниць студентських і аспірантських робіт. Тематика досліджень різноманітна й охоплює: особисті історії, календарні свята, народні пісні, прозу, матеріальну культуру, народне мистецтво, танці, музику та інші культурні явища як канадського, так і українського походження. У цьому зібранні зберігаються теж магістерські та докторські праці фольклорної програми Альбертського університету (і подібні дослідження з інших університетів). Між рукописами знайдемо також окремі західноканадські щоденники, пісенники, зошити з анекдотами та рецептами, листування, нотатки під час громадських засідань, рисунки писанкових і вишивальних wzoriv тощо, зібрані від різних осіб.

Польові аудіозаписи. Велика частина студентських рукописних праць написана на основі аудіозаписів інтерв'ю. Вони здебільшого зафіксовані на аудіокасетах, меншою мірою на плівках інших форматів. Колекцію польових записів архіву збагачують також інтерв'ю з інших дослідницьких проектів, документація про жертводавців, записи різних родинних і громадських подій. Сьогодні колекція аудіозаписів Архіву нараховує приблизно 5 000 одиниць. Матеріали поступово переписують у цифрові формати.

Польові відеозаписи. Менша частина студентських рукописних праць пов'язана з відеозаписами. В архіві зберігається велика кількість відеозаписів сценічного і побутового українського танцю з Канади, України та інших країн світу. Цінними є записи українського весілля з різних країн. Колекція польових відеозаписів становить 2 000 одиниць. Матеріали поступово переписують у цифрові формати.

Комерційні аудіозаписи. Збірка аудіозаписів охоплює колекцію української музики на грамплатівках (зі швидкістю запису 78, 45 та 33 оберти за хвилину, зафіксованих у 1920-х роках та пізніше), новіші видання у форматі магнітофонних касет та CD. Більшість комерційних записів походять з Канади й Америки, але колекція містить також грамплатівки з України, Росії та інших країн. Альбоми і пісні детально каталогізовані, докладний пошук за назвами пісень та іменами виконавців доступний через Інтернет за адресою: <http://www.museums.ualberta.ca/dig/search/ukrn/>. Загалом в Архиві зібрано понад 1 500 різних грамплатівок та 500 комерційно виданих аудіозаписів інших форматів.

Комерційні відеозаписи. В Архіві зберігається приблизно 200 відеозаписів різної української тематики (фольклор, історія, танці, музика, концерти та ін.).

Друкована ефемериди. Збірка друкованої ефемериди складається з різних буклетів, листівок, програм тощо на тему фольклору, етнографії та українського культурного і громадського життя в Канаді й Україні. Архів має понад 60 коробок таких матеріалів. Переважна більшість цього матеріалу ще чекає детальної каталогізації.

Афіші. Збірка афіш складається з понад 400 зразків реклам українського культурного і громадського життя в Канаді й Україні.

Фотографії. Архів зберігає приблизно 6 500 фотографій та діапозитивів, що відтворюють різні явища, події, людей у Канаді й Україні, життя українців в інших країнах світу. Більшість фотографій пов'язана з дослідженням студентів, аспірантів і науковців Центру українського та канадського фольклору імені Петра і Дорис Кулів. Польові фотографії зроблено здебільшого після 1990-го року, але архівні збірки містять і чимало копій історичних фото. З кінця 2006-го року 3 300 фотографій доступні для користування через Інтернет, де існує можливість їх швидкого пошуку та сортування.

Книги, журнали. Бібліотека, яка працює при Архіві українського фольклору, містить понад 8 000 книжок, журналів, часописів українською, англійською та іншими мовами з різних аспектів фольклору, мистецтва, музейництва, народознавства, релігії, міфології, матеріальної і духовної культури, історії та географії України й українських околиць Канади.

Експонати. У невеликій збірці експонатів (приблизно 500 одиниць) зберігаються зразки народної тканини і вишивки, писанки та різноманітні предмети популярної культури в Канаді й Україні. Колекція розрахована на показ під час лекції та організацію невеликих виставок.

Розглянемо зміст найбільш значних проектів, що депонуються в Архіві українського фольклору.

1994.050. Nick Evasiuk, "Ukrainian Peasant Tales". Никола Івасюк, "Українські сільські прозові твори". Проект містить приблизно 140 творів прозової творчості, які Никола Івасюк записував від 1930-х років у Манітобі, у 1980-х роках в Атабаска й Альберті та від кореспондентів з України у 1990-х роках. Матеріали перекладені англійською мовою, у 1990-х роках збирач зворотно переклав їх українською.

1995.030. "Ioann Rebosarca Collection". "Збірка Іоанна Ребошапки". Колекція приблизно 50 одиниць аудіо-, відеозаписів і рукописів. Це польові дослідження щоденного життя та побуту українців Румунії, зосереджені на території українських поселень у Північній Румунії.

1995.031. "Танець та весілля". Записи Андрія Нагачевського, Брасна Черевика та Лариси Сабан, 1995. Проект містить результати чотиримісячної експедиції по містах і селах Галичини та Буковини, у Венгожево в Польщі та Бистрій у Румунії. Експедиція проведена з метою зібрати інформацію про танцювальні традиції (у першу чергу побутовий танець, але також сценічний танець) з тих околиць, звідки колись виїхали люди в Західну Канаду. Матеріал розрахований на порівняння з подібним матеріалом, записаним від респондентів у Канаді. Загалом записано 13 весіль, концерти, приблизно 150 годин інтерв'ю та іншого матеріалу.

1996.011. “Wasyll Gina Collection”. “Збірка Василя Гіни”. Збірка з 560 грамплатівок, переданих збирачем зі своєї та батьківської колекції у Нью-Гавен, Конектікут, США.

1997.044. Joan Margel. “Oral Histories from the Rycroft Area”. “Спогади з Райкрофту”. Збірка зі 100 касет із записами інтерв'ю про історію життя та побуту в околиці Райкрофт, Альберта.

1998.004, 1998.005, 2002.064. “Збірка книг Богдана Медвідського”. Колекція понад 1 000 книжок і часописів з питань етнології та етнографії. На пожертвах доктора Богдана Медвідського постало чимало інших проектів Архіву.

1998.022. “Подорожні записи Андрія Нагачевського, 1987–1988”. Програми, відео- й аудіозаписи, фотографії та інші матеріали з тривалої подорожі А. Нагачевського по українських осередках Польщі, Словаччини, Воєводини, Боснії та Герцеговини, Італії, Австрії, Франції. Окрім загальних ознайомчих матеріалів кожної околиці, зібрано матеріал, зосереджений на виконавській традиції та мистецтві. Зберігаються записи фестивалів “Червена ружа” в Руському Керестурі, “Лемківська вагра” у Бортниках, весілля в Руському Керестурі та інші матеріали.

1998.037. “Robert Klymasz Collection”. “Збірка Роберта Климаша”. Польові дослідження для докторської дисертації. Звукозаписи українського канадського фольклору з експедицій по провінціях Саскачеван, Альберта й Манітоба (містечка Йорктон, Канора, Келер, Винярд, Шандро, Вегревіль, Форт Рівер, Плюмаж) упродовж 1964–1965 років. Копії цих записів також представлені у фольклорному архіві Університету Індіани та в Національному архіві в Оттаві. У проект входять польові документи, які стали частиною фільму “Великдень в Лучаків” (“Luchak’s Easter”) про Великодні та поминальні свята в місцевості поблизу Виллінгдону (Альберта, травень 1973). Існує ще приблизно 30 інших багатих збірок Р. Климаша, у тім числі відеозаписи фестивалю у Дафіні (Манітоба), рукописи тостів, обрядів, записані студентами під час експедицій та ін.

1998.047, 1999.006. “Збірка п. Наталки Мельничук”. 960 грамплатівок, 214 книг, численні музичні партитури та інші матеріали, передані зі сховища Української Книгарні Едмонтон.

2001.003. “Malanka Project”. “Проект Маланка”. Польові дослідження студентів і професорів програми українського фольклору при Альбертському університеті. Зібрані документальні інформації про 13 різних святкувань Маланки в місті Едмонтоні та околиці у 2001 році. Приблизно 75 годин польових відеозаписів, фотографії та різні документи друкованої ефемериди.

2003.091, 2004.091, 2005.091. “Local Culture and Diversity on the Prairies”. “Місцева культура та її різноманітність на преріях”. Цей проект Центру зосереджений на усній історії – пам'ятках про щоденне життя у преріях Канади до 1939-го року. Понад 800 годин записаних інтерв'ю, 60 годин відеозаписів та понад 1 000 історичних фотографій, які відтворюють цю тему між канадськими українцями, французами, німцями та англійцями. Проект описаний на окремому сайті за адресою: http://www.arts.ualberta.ca/~ukrfolk/Local_Cultureweb/index.htm.

2004.027, 2007.048. “David Goberman Photo Collection”. “Збірка фотографій Давида Гобермана”. Давид Гоберман – відомий фотограф-художник. У його збірці представлено декілька тисяч фотографій матеріальної культури й архітектури Буковини, Закарпаття та Гуцульщини з 1960–1970 років.

2004.097. Natalie Kononenko. “Ukrainian Folklore Sound Recordings”. “Звукозаписи українського фольклору”. Збірка налічує приблизно 150 годин

записів інтерв'ю доктора Наталії Кононенко, проведених у Центральній Україні, за тематикою: усні розповіді, пісні, народні вірування, ритуали та ін. Звукові матеріали доступні безпосередньо в Інтернеті за адресою: <http://projects.tapor.ualberta.ca/UkraineAudio/>.

2005.022 “Kyforuk and Hall Archival Collection”. “Збірка п. Софії Кифорук та Октавії Галл”. Збірка складається з п'яти коробок архівних матеріалів, зосереджених на тематиці народного мистецтва (писанки, вишивка та ін.). Тут також зберігаються спогади пані С. Кифорук.

2007.047 Project SUCH “Saving Ukrainian Canadians’ Heritage”. Проект “Зберігаймо спадщину українських канадців”. Проект утворений на основі усних історій українських піонерів Канади. Це 100 годин записів у формі інтерв'ю, зібраних ще 1971 року у провінціях Альберта, Саскачеван і Манітоба. Частиною цього проекту становлять також 700 фотографій – історичні та з часу проведення проекту.

2009.059 “Medwidsky Collection”. “Збірка матеріалів доктора Богдана Медвідського”. Збірка містить приблизно 20 коробок книжок, зосереджених на тематиці фольклору, та книги про Україну радянського періоду. Частиною збірки є додаткові архівні матеріали, грамплатівки та різні експонати.

2010.006 “Roman Fodchuk photo collection”. “Збірка фотографій Романа Фодчука”. Роман Фодчук – відомий українсько-канадський ландшафтний архітектор та історик матеріальної культури, автор книжки “Жорна: матеріальна культура українських піонерів”. В архівній збірці представлено 160 фотографій матеріальної культури й архітектури українських піонерських будинків у Канаді.

2010.033 “Andriy Nahachewsky Brazil Field Materials”. “Подорожні записи др. Андрія Нагачевського з Бразилії”. Відео- й аудіозаписи (інтерв'ю, концерти, обряди), фотографії та інші матеріали з тривалої подорожі А. Нагачевського по українських осередках Бразилії. Окрім загальних ознайомчих відомостей з кожної околиці, зібрано матеріал, зосереджений на виконавській традиції та мистецтві.

В Архіві українського фольклору активно провадиться каталогізаційна робота. Видано друковані покажчики студентських праць і комерційних грамплатівок з фондів Архіву. Детальну інформацію про цю роботу подано в Інтернеті на спеціальному сайті Архіву: <http://www.museums.ualberta.ca/dig/search/ukrn/>. Уже доступні каталоги комерційних грамплатівок та фотографій (до 2006 року). Провадиться поступове розширення інформації про ці колекції та відкриття доступу до електронних каталогів польових аудіо- та відеозаписів, каталогу книг. Працівники Архіву та аспіранти працюють над систематичним поповненням бази даних архівних матеріалів. Електронні каталоги Центру українського та канадського фольклору імені Петра і Дорис Кулів доступні за адресою: <http://www.ukrfolk.ca>.

Інші електронні проекти Центру також мають яскравий архівальний характер, як наприклад:

“Українські весільні традиції”. Електронна виставка українського весільного ритуалу та його розвитку в Канаді (http://www.museums.ualberta.ca/exhibits/ukrnwedding/r_intro.html). Чотири частини виставки охоплюють стислий огляд весільних традицій в Україні XIX ст.; сучасне весілля, зафіксоване у фотографіях та відеодокументах (село Топорівці, 1995 рік); опис усталених традицій у Західній Канаді до 1940-го року разом із сучасними прикладами українських весіль в Канаді (теж з фото- та відеїлюстраціями).

“Український традиційний фольклор”. Це велика збірка фотографій, відеозаписів, комп’ютерних програм та описів українського фольклору й етнографії за рубриками: “обрядова культура” (календарні звичаї, родинні звичаї), “матеріальна культура” (рушники, писанки, одяг, житло, церкви), “духовна культура” (домовик), “словесна культура”, “канадська українська культура” (писанки, церкви, їжа). Матеріал зібрано під час етнографічних польових досліджень Наталії Кононенко. Сторінки представлені англійською та українською мовами. Матеріали періодично доповнюються і доступні за адресою: <http://www.arts.ualberta.ca/uvp/>.

**BOHDAN MEDWIDSKY UKRAINIAN FOLKLORE ARCHIVES
PETER AND DORIS KULE CENTRE FOR UKRAINIAN AND CANADIAN
FOLKLORE UNIVERSITY OF ALBERTA**

Nadya FOTY

*MLCS 200 Arts Building University of Alberta, Edmonton, Alberta, Canada T6G 2E6
tel: 780-492-6999, faks: 780-492-2051, e-mail: ukrfolk@ualberta.ca*

An overview of the history of the Bohdan Medwidsky Ukrainian Folklore Archives, and the holdings in their archival fonds. A description of the most important archival collections (projects).

Key words: Bohdan Medwidsky Ukrainian Folklore Archives, Ukrainian folklore, audio recordings, video recordings, fieldwork materials.

**АРХИВ УКРАИНСКОГО ФОЛЬКЛОРА ИМЕНИ БОГДАНА
МЕДВИДСКОГО ЦЕНТРА УКРАИНСКОГО И КАНАДСКОГО
ФОЛЬКЛОРА ИМЕНИ ПЕТРА И ДОРИС КУЛИВ
ПРИ УНИВЕРСИТЕТЕ АЛЬБЕРТЫ**

Надія ФОТИЙ

*MLCS 200 Arts Building University of Alberta
Edmonton, Alberta, Canada T6G 2E6
tel: 780-492-6999, faks: 780-492-2051, e-mail: ukrfolk@ualberta.ca*

Рассмотрено историю создания Архива украинского фольклора имени Богдана Медвидского, структуру его архивных фондов. Описано состав крупных архивных собраний (проектов).

Ключевые слова: Архив украинского фольклора имени Богдана Медвидского, украинский фольклор, аудиозапись, видеозапись, полевое исследование.

Стаття надійшла до редколегії 4.12.2010

Прийнята до друку 13.01.2011